

Avdelningen för ekonomi och styrning
Sektionen för ekonomisk analys
Henrik Berggren
Tfn direkt 08-452 77 42
henrik.berggren@skl.se

Inkomstförändringar i utjämningsystemet 2005

Grundtanken med utjämningsystemet är att alla kommuner ska ha likvärdiga ekonomiska förutsättningar, oavsett befolkningens storlek eller sammansättning etc. Av detta följer att resurser som omfördelas motsvarar de förändringar av kostnaderna som befolkningsförändringen genererar. Detta gäller vid genomsnittlig avgifts-, ambitions- och effektivitetsnivå.

Syftet med denna PM är att redovisas hur skatteintäkterna och utfallet i utjämningsystemet påverkas av in- och utflyttning till kommunen. Rapporten visar att utfallet varierar kraftigt beroende på vilken *ålder* personen som flyttar har.

Vi har valt ut fem stycken typkommuner för att illustrera utfallet. De valda kommunerna är Ekerö, Malå, Norrköping, Osby samt Sundsvall. Urvalet är gjort för att fånga ett flertal av utjämningsystemets aspekter.

Utfallet för samtliga kommuner och övriga åldersgrupper finns att hämta på vår webbplats under Ekonomi för kommuner och Utjämningsystemet.

Skatter och statsbidrag

Nedan görs en översiktlig genomgång av de intäktsposter som påverkas vid in- respektive utflyttning av en person.

Skatteintäkter

Skatteintäkterna bestäms av kommunens skattesats och summan av invånarnas beskattningsbara inkomst. På marginalen har därför den in- eller utflyttade personens beskattningsbara inkomst betydelse. Den genomsnittliga inkomsten varierar mellan de utvalda kommunerna. I beräkningarna har vi dock valt att ge den inflyttande personen samma inkomst oavsett kommun, detta för att öka jämförbarheten. I tabell 1 redovisas kommunernas skattesats.

Tabell 1 Skattesats 2005

Kommun	Skattesats, %
Ekerö	19,23
Malå	23,15
Norrköping	21,45
Osby	21,26
Sundsvall	22,29

Inkomstutjämning

Utgångspunkten för inkomstutjämningen är att alla kommuner garanteras en beskattningsbar inkomst per invånare motsvarande 115 procent av genomsnittet i landet.

Utjämningen sker genom att den beskattningsbara inkomsten i varje kommun jämförs med den garanterade beskattningsbara inkomsten. De som har en lägre skattekraft (kommunens skatteunderlag utslaget på samtliga invånare i kommunen) än den garanterade får ett tillskott av skattekraft medan de som har en högre skattekraft än garantin får ett avdrag.

Bidraget/avgiften i inkomstutjämningen beräknas med hjälp av den så kallade länsvisa skattesatsen. De länsvisa skattesatserna skiljer sig åt mellan länen. Basen för den länsvisa skattesatsen är 95 procent av kommunernas genomsnittliga skattesats i landet 2003. Därefter har man korrigerat den länsvisa skattesatsen med skillnaden mellan den skatteväxling som skett mellan landstingen och kommunerna i respektive län och den genomsnittliga sammanlagda skatteväxlingen i landet fram till och med 2003 (4,16 procent). En skatteväxling går till så att man räknar ut hur mycket kostnaden för den övertagna verksamheten motsvarar uttryckt i skattesats. Att växlat belopp, för samma verksamhet, skiljer sig mellan olika län beror således på att den övertagna verksamheten varit olika utbyggd och kostat olika mycket när den togs över.

En kommun som tagit över mer verksamhet än genomsnittet får därför mer intäkter i inkomstutjämningen än en kommun där läget är det omvända, allt annat lika. Mer verksamhet ger högre kostnader och ska således kompenseras. Skatteväxlingen tar dock ingen hänsyn till åldern på den inflyttade. En kommun som exempelvis har tagit över hemsjukvården från landstinget får mer i intäkter via inkomstutjämningen oavsett hur gammal den inflyttade personen är.

Tabell 2 Länsvisa skattesatser

Län	Stock- holm	Öster- götland	Skåne	Väster- norrland	Väster- botten
Genomsnittlig skattesats 2003	20,64	20,64	20,64	20,64	20,64
därav 95%	19,61	19,61	19,61	19,61	19,61
85%	17,54	17,54	17,54	17,54	17,54
Skatteväxlingar 1991–2003	3,58	3,65	4,25	5,29	4,90
<i>därav:</i>					
Ädelreformen	1,80	1,85	2,03	2,51	1,93
Hemsjukvård	–	–	0,59	0,54	0,66
Rehabilitering	–	–	–	–	–
Omsorg om psykiskt utvecklings- störda	1,19	1,25	1,08	1,39	1,67
Särskola och särvox	0,24	0,25	0,31	0,37	0,33
Psykiatri	0,27	0,14	0,17	0,22	0,17
Gymnasieskola (lantbruk)	0,08	0,16	0,20	0,24	0,14
Kollektivtrafik	–	–	–0,15	–	–
Övrigt	–	–	–	0,02	–
Avgår genomsnittlig skatteväxling	4,16	4,16	4,16	4,16	4,16
Länsvis skattesats 2003					
därav 95 %	19,03	19,10	19,70	20,74	20,35
85 %	16,96	17,03	17,63	18,67	18,28

Samtliga kommunerna garanteras 115 procent av medelskattkraften. De kommuner som ligger under den garanterade nivån kompenseras för skillnaden mellan den egna skattkraften och nivån på 115 procent. Skillnaden i skatteunderlaget multipliceras med den länsvisa skattesatsen. Då denna uppgår till 95 procent av den genomsnittliga skattesatsen är kompensationsgraden 95 procent. Utjämningsgraden, det vill säga egna skatteintäkter efter utjämning i relation till genomsnitt, för dessa kommuner blir mellan 113 och 115 procent. De kommuner som har en egen skattkraft över den garanterade nivån får lämna ifrån sig det överskjutande skatteunderlaget. Den överskjutande delen multipliceras med den länsvisa skattesatsen, som för kommuner över den garanterade nivå utgör den 85 procent av den genomsnittliga skattesatsen. Kompensationsgraden blir för dessa kommer således 85 procent. Utjämningsgraden blir mellan 115 och 124 procent.

Ett problem med länsvisa skattesatser och en hög kompensationsgrad är att det kan uppstå negativa marginaleffekter i systemet. Kommuner med en egen skattesats som är lägre än den länsvisa skattesatsen får en minskning av skatteintäkter efter utjämning när det egna skatteunderlaget ökar. År 2005 gäller de fyra kom-

muner samtliga belägna i Skåne län.

Regleringsposten

Regeringen anger i budgetpropositionen nivån på statsbidragen till kommunerna nästkommande år. Om de uppstår en skillnad mellan den anslagna nivån och den totala summa pengar som behövs för att garantera alla kommuner 115 procent av medelskattkraften (plus kostnader för införande- och strukturbidrag och minus avgiftsintäkterna för de kommuner som ligger över den garanterade nivån) regleras detta genom lika stort avdrag eller tillskott i kronor per invånare, *regleringsbidrag/avgift*.

Strukturbidraget

Strukturbidraget består av de delar i den tidigare kostnadsutjämnningen som är av regionalpolitisk karaktär och som därför inte ska finansieras av andra kommuner och landsting utan av staten. Dessa delar har lyfts ut ur kostnadsutjämnningen och betalas ut separat, dock inom ramen för den kommunalekonomiska utjämnningen.

I strukturbidraget ingår dessutom en kompensation till kommuner som får minskade intäkter över en viss nivå på grund av förändringarna i systemet. Denna kompensation motsvarar den intäktsminskning som överstiger 0,56 procent av kommunens eget skatteunderlag.

Kostnadsutjämnningen

Kostnadsutjämnningen ska utjämna strukturella kostnadsskillnader. Med hjälp av objektiva och mätbara faktorer beräknas ett mått på skillnader i förutsättningar och behov. Kostnadsutjämnningen är utformad enligt den så kallade standardkostnadsmetoden. Det innebär att kostnadsutjämnningen byggs upp av ett antal olika delmodeller. De olika delmodellerna avser antingen en verksamhet, eller kostnader som finns i de flesta verksamheter, som har samband med olika regionala skillnader.

För varje delmodell räknas standardkostnaden fram med hjälp av ett antal olika faktorer. Skillnaderna i standardkostnaden ska spegla de strukturella kostnadsskillnaderna.

Standardkostnaderna i de olika modellerna erhålls genom att multiplicera de olika variablerna med den genomsnittliga kostnaden för respektive variabel i riket.

Kompensation för befolkningsförändring

I kostnadsutjämnningen finns en modell som kompenserar för den befolknings-

minskning som skett i kommunen under de tio senaste åren. Anledningen till detta är att man ansett att vissa kostnader tar tid att anpassa till en mindre folkmängd, samtidigt som intäkterna i form av skatteintäkter och inkomstutjämnning anpassar sig tämligen direkt. Ersättning utgår med 100 kronor per invånare för varje procentenhet befolkningen har minskat med utöver 2 procent de tio senaste åren. På marginalen varierar ersättningen för en person från 6 700 till 9 800 kronor. Desto större procentuell minskning, desto mindre blir ersättningen på marginalen. Detta beror på att man räknar den procentuella förändring utifrån 10 år gammal befolkning medan som man räknar fram ersättningen med den aktuella befolkningen.

Utöver kompensationen för minskad totalfolkmängd finns det också en modell som tar hänsyn till minskat antal skolelever (7–18 år).

Från och med 2005 har denna modell förändrats. Kommuner som under de senaste fem åren haft en procentuell minskning av antalet skolelever på mer än två procent kompenseras. Minskar ålderskullarna i riket som helhet måste den enskilda kommunen minska två procentenheter mer än riket för att kompenseras. De kommuner som uppfyller kraven ersätts med 12 300 kronor per elev utöver det aktuella gränsvärdet.

Nytt från och med 2005 är att det införs kompensation för kommuner med en kraftig ökning av antalet skolelever. Kommuner där elevantalet under de senaste fem åren ökat med mer än fem procent kompenseras. Ökar ålderskullarna i riket som helhet måste den enskilda kommunen öka fem procentenheter mer än riket för att kompenseras. De kommuner som uppfyller kraven ersätts med 12 000 kronor per elev utöver det aktuella gränsvärdet.

Effekter på intäktssidan vid in- respektive utflyttning

I detta avsnitt redovisas vilka marginaleffekter som uppstår på kommunens intäkter från skatter och statsbidrag vid in- respektive utflyttning.

Kommunförbundet har tidigare uppmärksammat eftersläpningseffekterna för skatteintäkter, statsbidrag och inom utjämningsystemet¹. För skatteintäkter, inkomstutjämnning och regleringsbidrag/avgift kan eftersläpning vara drygt ett år beroende på när flytten sker. För kostnadsutjämnningen kan eftersläpningen vara upp till två år beroende på när flytten sker. Det kan alltså ta upp till två år innan flytten får fullt genomslag på kommunens intäktssida. Den redovisning som görs i rapporten

---

¹ *Växa och krympa – flyttströmmarna, utjämnningen och de kommunalekonomiska konsekvenserna*, Svenska Kommunförbundet 2000.

avser margineffekten när samtliga delar fått fullt genomslag. Från och med 2005 har det införts en kompensation för dessa eftersläpningseffekter inom ramen för kostnadsutjämningen. Denna kompensation har utelämnats här.

Nedan redovisas margineffekterna vid inflyttning för de fem kommunerna. Effekten vid utflyttning är densamma men med omvänt tecken. Fyra olika typfall redovisas och kommenteras:

- Person i åldern 19–64 år med en beskattningsbar årsinkomst på 250 000 kronor
- Barn i åldern 1–3 år
- Grundskolelev i åldern 10–15 år
- Kvinna i åldern 75–79 år med en beskattningsbar årsinkomst på 150 000 kronor

Inflyttning av en person i åldern 19–64 år med beskattningsbar årsinkomst på 250 000 kronor

Här redovisas effekterna av att en person i åldern 19–64 år flyttar in till kommunerna. Personen antas ha en beskattningsbar årsinkomst på 250 000 kronor, vilket motsvarar en månadslön på cirka 20 800 kronor före skatt.

Tabell 3 Margineffekter vid inflyttning av en person i åldern 19–64 år med en årsinkomst på 250 000 kronor före skatt

	Ekerö	Malå	Norrköping	Osby	Sundsvall
Skatteintäkter	48 075	57 875	53 625	53 150	55 725
Inkomstutjämning	-12 436	-14 921	-14 005	-14 445	-15 207
Skatteintäkter efter utj.	35 639	42 954	39 620	38 705	40 518
Regleringspost	-223	-223	-223	-223	-223
Strukturbidrag	0	2 157	0	0	0
Kostnadsutjämning	-25 967	-31 352	-26 567	-35 582	-26 014
därav befolkningsförändring	0	-7 464	0	-8 907	0
Totalt	9 443	13 530	12 824	2 894	14 275

Kommunerna erhåller skatteintäkter på mellan 48 075 och 55 875 kronor, (personens årsinkomst multiplicerat med den egna kommunens skattesats, se tabell 1).

Eftersom kommunernas skattekraft ökar när personen flyttar in förändras inkomstutjämningen, med skillnaden mellan 250 000 kronor och den garanterade

skattekraften (176 676) multiplicerat med den länsvisa skattesatsen. För samtliga utom Ekerö innebär det ett minskat bidrag. För Ekerös del handlar det om en ökad avgift.

Att förändringen i inkomstutjämnningen skiljer sig åt mellan kommunerna trots att det handlar om samma förändring av skatteunderlag (plus 250 000) beror på nivån på de länsvisa skattesatserna och den aktuella kompensationsgraden, se tabell 3.

Kommunernas regleringsavgift ökar med 223 kronor per invånare.

Strukturbidraget betalas ut som ett enhetligt belopp per invånare för de berörda kommunerna. Här är det endast Malå som erhåller ett sådant.

Kostnadsutjämnningen försämras med mellan 25 962 och 35 582 kronor när personen flyttar in. Generellt kan man säga att om det flyttar in en person i åldern 19–64 år minskar andelen barn, ungdomar, äldre och personer i andra socioekonomiska grupper av den totala befolkningen. Därför kommer kostnadsutjämnningen för dessa verksamheter att försämrats, se tabell 4.

Tabell 4 Marginaleffekter i kostnadsutjämnningen vid inflyttning av en person i åldern 19–64 år

	Ekerö	Malå	Norrköping	Osby	Sundsvall
Barnomsorg	-4 287	-4 287	-4 287	-4 287	-4 287
Grundskola	-8 397	-7 674	-8 523	-8 431	-8 374
Gymnasieskola	-3 254	-2 381	-3 054	-2 897	-3 000
Ifo	-2 580	-2 984	-2 051	-2 693	-2 228
Barn med utl bakgr.	-78	-78	-399	-78	-78
Äldreomsorg	-7 823	-7 642	-7 824	-7 824	-7 804
Bef. förändring	-87	-7 610	-146	-9 053	-146
Bebyggelsestruktur	240	1 386	-209	-291	85
Kollektivtrafik	298	-82	-74	-28	-183
Totalt	-25 967	-31 352	-26 567	-35 582	-26 014

För Malå och Osby påverkas även kompensationen för befolkningsminskning. Antalet personer den 31 december 2003 ökar med ytterligare en person. Detta får effekten att den procentuella minskningen blir mindre, vilket gör att standardkostnaden i modellen för befolkningsminskning blir lägre. Den minskade ersättningen för befolkningsminskningen² blir 7 464 respektive 8 907 för de två kommunerna.

² Exklusive finansiering på 146 kronor per invånare.

För Ekerö, Norrköping och Sundsvall ökar intäkterna totalt sett med mellan 9 446 och 14 278. Skillnaderna kan till största del förklaras av skillnader i skattesats kommunerna i mellan. För Ekerös kompenseras den lägre skatteintäkten med en mindre negativ förändring av inkomstutjämningsen på grund av att kommunen har en lägre kompensationsgrad. Detta eftersom kommunen har en egen skattekraft över den garanterade.

För Osby blir utfallet cirka 9 000 kronor lägre beroende på att kommun mister en del av kompensationen för befolkningsminskning. Även Malås utfall blir lägre på grund av minskad ersättning för befolkningsminskningen men hålls uppe av en hög egen skattesats samt strukturbidraget. Malå har även en hög standardkostnad i modellen för bebyggelsestruktur vilken ger en positiv inverkan.

Inflyttning av ett barn i åldern 1–3 år

Här redovisas effekterna av att ett barn i åldern 1–3 år flyttar in till kommunerna.

Tabell 5 Marginaleffekter vid inflyttning av ett barn i åldern 1–3 år

	Ekerö	Malå	Norrköping	Osby	Sundsvall
Skatteintäkter	0	0	0	0	0
Inkomstutjämningsen	29 964	35 954	33 745	34 805	36 643
Skatteintäkter efter utj.	29 964	35 954	33 745	34 805	36 643
Regleringspost	-223	-223	-223	-223	-223
Strukturbidrag	0	2 157	0	0	0
Kostnadsutjämningsen	40 176	22 120	32 824	16 150	34 678
därav befolkningsförändring	0	-7 464	0	-8 907	0
Totalt	69 911	60 002	66 340	50 726	71 092

Kommunerna erhåller inga skatteintäkter, eftersom 1–3-åringen inte har någon beskattningsbar inkomst.

Eftersom kommunernas skattekraft minskar när 1–3-åringen flyttar in förändras inkomstutjämningsen. För alla utom Ekerö ökar bidraget med skillnaden mellan noll och den garanterade skattekraften (176 676) multiplicerat med den länsvisa skattesatsen. Då Ekerö har en egen skattekraft som överstiger den garanterade och betalar en avgift handlar det om en minskning av avgiften. Då de kommuner som betalar en avgift har en lägre kompensationsgrad blir marginaleffekten mindre jämför med de kommuner som har den högre kompensationsgraden.

Kommunernas regleringsavgift ökar med 223 kronor per invånare.

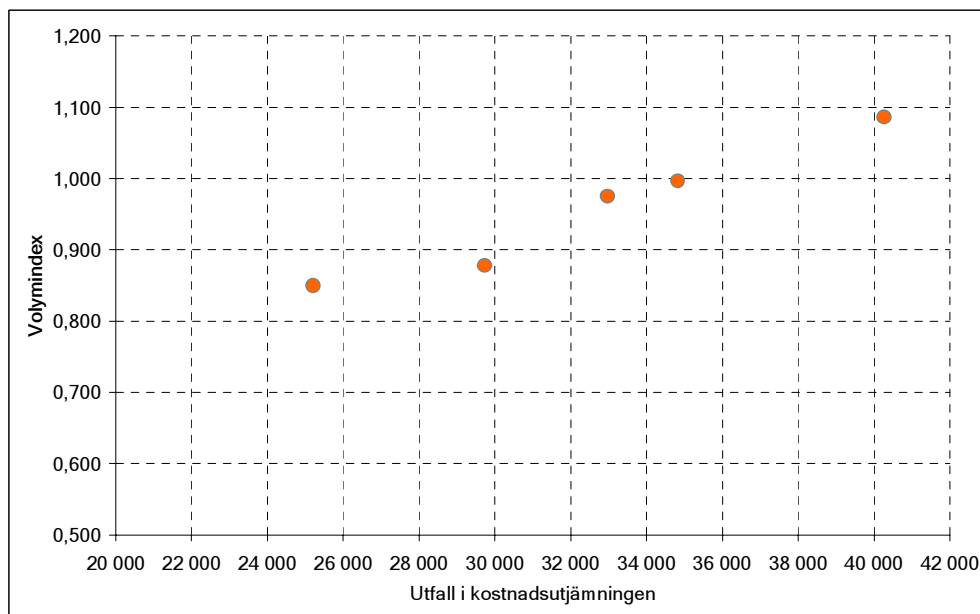
Kostnadsutjämnings (exklusive befolkningsminskning) förbättras med mellan 25 057 och 40 176 kronor när 1–3-åringen flyttar in. När ett 1–3-årigt barn flyttar in ökar andelen barn 1–3 år i kommunen men inte i riket. Utfallet i kostnadsutjämnings för barnomsorg kommer således att förbättras, det vill säga att bidraget ökar eller avgiften minskar. Inflyttningen kommer å andra sidan att leda till att utfallet i kostnadsutjämnings för grundskola, gymnasieskola och äldreomsorg med flera modeller försämras, det vill säga att bidraget kommer att minska eller avgiften att öka. Den positiva effekten i barnomsorgsmodellen är dock större än negativa effekten i övriga modeller, vilket resulterar i att nettoeffekten blir plus, se tabell 6

Tabell 6 Marginaleffekter i kostnadsutjämnings vid inflyttning av en person i åldern 1–3 år

	Ekerö	Malå	Norrköping	Osby	Sundsvall
Barnomsorg	61 856	49 185	55 104	47 445	56 406
Grundskola	-8 397	-7 674	-8 523	-8 431	-8 374
Gymnasieskola	-3 254	-2 381	-3 054	-2 897	-3 000
Ifo	-2 580	-2 984	-2 051	-2 693	-2 228
Barn med ut bakgr.	-78	-78	-399	-78	-78
Äldreomsorg	-7 823	-7 642	-7 824	-7 824	-7 804
Bef. förändring	-87	-7 610	-146	-9 053	-146
Bebyggelsestruktur	240	1 386	-209	-291	85
Kollektivtrafik	298	-82	-74	-28	-183
Totalt	40 176	22 120	32 824	16 150	34 678

Att effekten på kostnadsutjämnings blir olika för kommunerna beror på det så kallade volymindexet i modellen för barnomsorg. Volymindexet ska spegla skillnader i andelen inskrivna barn i barnomsorgen samt dess vistelsetid. Ett barn som flyttar in i en kommun med högt volymindex antas generera ett större behov av barnomsorg, dels ifråga om utnyttjande av plats dels i antalet utnyttjade timmar. Detta gör att ju högre volymindex kommunen har desto större blir ersättningen, se figur 1.

Figur 1 Sambandet mellan volymindex i barnomsorgsmodellen och marginal-effekten i kostnadsutjämnningen (exkl. befolkningsförändring) av inflyttning av ett barn i åldern 1–3 år

För Malå och Osby påverkas även compensationen för befolkningsminskning. Här är resonemanget och utfallet det samma som i exemplet med 19–64-åringen.

Skulle barnet ha en viss etnisk bakgrund³ skulle intäkterna öka med ytterligare 7 500 kronor. Detta eftersom utfallet i delmodellen som ersätter för barn och ungdomar med utländsk påverkas. Detta gäller dock endast för Norrköping eftersom det är bara den kommunen som kvalificerat sig för ersättning i den delmodellen.

Inflyttning av en skolelev i åldern 10–15 år

Här redovisas effekterna av att en skolelev i 10–15-årsåldern flyttar in till kommunerna.

³ Född utanför Norden eller EU eller ha minst en förälder som är född utanför EU och Norden.

Tabell 7 Marginaleffekter vid inflyttning av en 10–15-åring

	Ekerö	Malå	Norrköping	Osby	Sundsvall
Skatteintäkter	0	0	0	0	0
Inkomstutjämning	29 964	35 954	33 745	34 805	36 643
Skatteintäkter efter utj.	29 964	35 954	33 745	34 805	36 643
Regleringspost	-223	-223	-223	-223	-223
Strukturbidrag	0	2 157	0	0	0
Kostnadsutjämning	53 051	23 366	40 451	31 436	41 004
därav befolkningsförändring	12 000	-19 764	0	-8 907	0
Totalt	82 786	61 248	73 967	66 012	77 418

Skatteintäkter, inkomstutjämning samt regleringspost påverkas på samma sätt som i fallet med 1–3-åringen

Kostnadsutjämningen (exklusive befolkningsminskning) förbättras med mellan 40 343 och 43 130 kronor när 10–15-åringen flyttar in. När en 10–15-årig skolelev flyttar in ökar andelen skolelever 7–15 år i kommunen men inte i riket. Utfallet i kostnadsutjämningen för grundskolan kommer således att förbättras, det vill säga att bidraget ökar eller avgiften minskar. Inflyttningen kommer å andra sidan att leda till att utfallet i kostnadsutjämningen för barnomsorg, gymnasieskola och äldreomsorg med flera modeller försämras, det vill säga bidraget kommer att minska eller avgiften att öka. Nettoeffekten blir dock positiv, se tabell 8.

Tabell 8 Marginaleffekter i kostnadsutjämningen vid inflyttning av en person i åldern 10–15 år

	Ekerö	Malå	Norrköping	Osby	Sundsvall
Barnomsorg	-4 287	-4 287	-4 287	-4 287	-4 287
Grundskola	58 621	59 344	58 495	58 587	58 644
Gymnasieskola	-3 254	-2 381	-3 054	-2 897	-3 000
Ifo	-2 580	-2 984	-2 051	-2 693	-2 228
Barn med utl bakgr.	-78	-78	-399	-78	-78
Äldreomsorg	-7 823	-7 642	-7 824	-7 824	-7 804
Bef. förändring	11 913	-19 910	-146	-9 053	-146
Bebyggelsestruktur	240	1 386	-209	-291	85
Kollektivtrafik	298	-82	-74	-28	-183
Totalt	53 051	23 366	40 451	31 436	41 004

För Malå och Osby påverkas även kompensationen för befolkningsminskning.

Resonemanget och resultatet blir det samma som i tidigare exempel.

För Malå påverkas också befolkningsförändringsmodellens andra del (befolkningsförändring 7–18 år), vilket gör att kommunens utfall försämras även i den delen. Den minskade ersättningen uppgår till 12 300 kronor⁴.

För Ekerös del ökar tillägget i befolkningsförändringsmodellen med 12 000 kronor.

Skolelev 10–15 år född i ett land utanför Sverige, Norge, Danmark eller något övrigt EU-land

Om 10–15-åringen är född i ett land utanför Sverige, Norge, Danmark eller något övrigt EU-land påverkas utfallet i kostnadsutjämnningen på ytterligare två sätt:

1. tillägget för elever födda utanför Sverige, Norge och Danmark (eller där båda föräldrarna är födda utanför dessa länder) i modellen för grundskola ökar;
2. ersättningen i modellen *barn med utländsk bakgrund* ökar (gäller endast Norrköping).

I tabell 9 redovisas marginaleffekten vid inflyttning av en 10–15-åring i den aktuella gruppen i kostnadsutjämnningen och totalt. Vidare redovisas även skillnaden mot gruppen med svenskt medborgarskap, det vill säga mot utfallet enligt tabell 7.

Tabell 9 Marginaleffekt i kostnadsutjämnning och totalt vid inflyttning ett skolbarn i åldern 10–15 år född i ett land utanför Sverige, Norge, Danmark eller något övrigt EU-land

	Ekerö	Malå	Norrköping	Osby	Sundsvall
Kostnadsutjämnningen	59 905	30 219	54 804	38 290	47 857
Totalt	89 643	68 104	88 324	72 869	84 274
Skillnad	6 854	6 853	14 353	6 854	6 853

Den extra ersättning som tillägget i modellen för grundskola genererar (6 853 kr) är tänkt att kompensera för de behov av modersmålsundervisning och undervisning i svenska som andraspråk (Svenska2) som kommuner antas ha för en elev som är född utanför Sverige, Norge och Danmark (eller där båda föräldrarna är födda utanför dessa länder).

⁴ Exklusive finansiering på 146 kronor per invånare.

Norrköping erhåller även ersättning för det extra stöd som en skolelev med utländsk bakgrund antas ha behov av (cirka 7 500 kronor).

Inflyttning av en ensamstående⁵ kvinna i åldern 75–79 år med en beskattningsbar årsinkomst på 150 000 kronor

Här redovisas effekterna vid inflyttning av en ensamstående kvinna i åldern 75–79 år med en beskattningsbar årsinkomst på 150 000 kronor, vilket motsvarar en månadsinkomst av pension på 12 500 kronor före skatt.

Tabell 10 Marginaleffekter vid inflyttning av en kvinna i åldern 75–79 år med en årsinkomst på 150 000 kronor före skatt

	Ekerö	Malå	Norrköping	Osby	Sundsvall
Skatteintäkter	28 845	34 725	32 175	31 890	33 435
Inkomstutjämning	4 524	5 429	5 095	5 255	5 533
Skatteintäkter efter utj.	33 369	40 154	37 270	37 145	38 968
Regleringspost	-223	-223	-223	-223	-223
Strukturbidrag	0	2 157	0	0	0
Kostnadsutjämning	14 560	13 739	15 231	6 632	15 726
därav befolkningsförändring	0	-7 464	0	-8 907	0
Totalt	47 700	55 821	52 272	43 548	54 465

Samtliga kommuner erhåller skatteintäkter på mellan 28 845 och 34 725 kronor.

Eftersom kommunernas skatteunderlag förändras när personen flyttar in förändras inkomstutjämningen. För alla utom Ekerö ökar bidraget, med skillnaden mellan 150 000 kronor och den garanterade skattekraften (176 676) multiplicerat med den länsvisa skattesatsen. Då Ekerö har en egen skattekraft som överstiger den garanterade och betalar en avgift handlar det om en minskning av avgiften. Då de kommuner som betalar en avgift har en lägre kompensationsgrad blir marginaleffekten mindre jämför med de kommuner som har den högre kompensationsgraden.

Kommunernas regleringsavgift ökar med 223 kronor per invånare.

Kostnadsutjämningen (exklusive befolkningsminskning) förbättras med mellan 14 560 och 21 203 kronor när den 75–79-åriga kvinnan flyttar in. När en kvinna i åldern 75–79 år flyttar in ökar andelen kvinnor i åldern 75–79 år i kommunen men inte i riket. Utfallet i kostnadsutjämningen för äldreomsorgen kommer således att

⁵ Ogift eller änka.

förbättras, det vill säga att bidraget ökar eller avgiften minskar. Inflyttningen kommer å andra sidan att leda till att utfallet i kostnadsutjämnings för barnomsorg, grund- och gymnasieskola med flera modeller försämras, det vill säga bidraget kommer att minska eller avgiften att öka. Effekten i modellen för äldreomsorg är dock större än effekten i de övriga, vilket resulterar i att nettoeffekten blir positiv, se tabell 11.

Tabell 11 Marginaleffekt i kostnadsutjämnings vid inflyttning av en kvinna i åldern 75–79 år

	Ekerö	Malå	Norrköping	Osby	Sundsvall
Barnomsorg	-4 287	-4 287	-4 287	-4 287	-4 287
Grundskola	-8 397	-7 674	-8 523	-8 431	-8 374
Gymnasieskola	-3 254	-2 381	-3 054	-2 897	-3 000
Ifo	-2 580	-2 984	-2 051	-2 693	-2 228
Barn med utl bakgr.	-78	-78	-399	-78	-78
Äldreomsorg	32 705	37 449	33 974	34 390	33 937
Bef. förändring	-87	-7 610	-146	-9 053	-146
Bebyggelsestruktur	240	1 386	-209	-291	85
Kollektivtrafik	298	-82	-74	-28	-183
Totalt	14 560	13 739	15 231	6 632	15 726

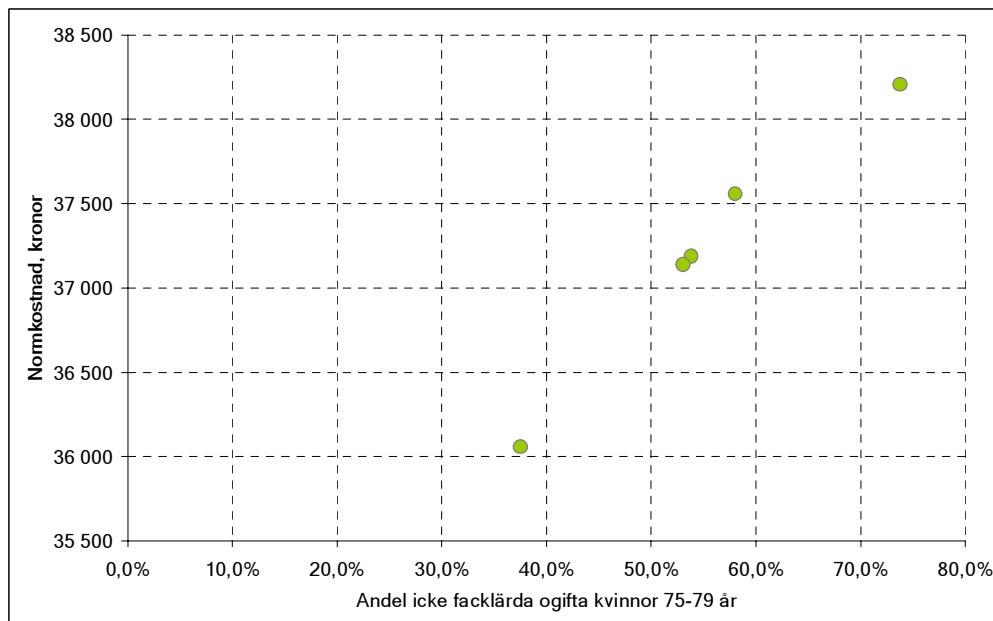
Att utfallet i kostnadsutjämnings blir olika för kommunerna beror på att den så kallade normkostnaden per åldersgrupp, kön och civilstånd skiljer sig åt mellan kommunerna. I normkostnaden, som är olika för kvinnor och män, vägs tidigare yrkesbakgrund in. I kommuner med en större andel äldre med arbetarbakgrund antas vårdbehoven vara högre. Det finns ett starkt samband mellan normkostnaden för den aktuella gruppen och fördelningen på de fem olika yrkesbakgrunderna.

I figur 2 redovisas sambandet mellan kommunens normkostnad för den aktuella kvinnan och andelen personer i yrkesgrupp 1 (ej facklärda arbetare). I en kommun med en hög andel kvinnor i yrkesgruppen ej facklärda arbetare antas vårdbehoven vara högre därför ersätts kommun med högre belopp vid inflyttning av en ogift kvinna i åldern 75–79 år. Detta oavsett vilken yrkesgrupp den inflyttade tillhör. Anledningen till detta är att variabeln ”tidigare yrkesbakgrund” inte uppdateras årligen.

Den kommun, Malå, som har högst andel icke facklärda kvinnor i den aktuella gruppen får således högst ersättning vid inflyttning. Malå får också en ytterligare ersättning på fem procent av den totala normkostnaden då kommunen är en glesbygdskommun. Dessa anses ha ett större behov av att ordna särskilda boenden på

grund av den utspridda bebyggelsen.

Figur 2 Sambandet mellan normkostnad för ensamstående kvinna i åldern 75–79 år och andelen ej facklärd arbetare i samma grupp

För Osby och Malå påverkas även kompensationen för befolkningsminskning. Resonemanget och resultatet blir det samma som i tidigare exempel.

Skillnaden i utfallet av kostnadsutjämnningen om det varit en man som flyttat in redovisas i tabell 12. Kommunerna ersätts med ett något högre belopp vid inflyttning av en man i samma ålder. Anledningen till detta är att fördelningen av män över de olika yrkesgrupperna är något ”tyngre”. Detta märks särskilt i Malå kommun. I Ekerö kommun ersätts mannen med en något lägre belopp.

Tabell 12 Utfallet i kostnadsutjämnningen och totalt vid inflyttning av en man i åldern 75–79 år samt skillnaden mot utfallet vid inflyttningen av en kvinna i samma ålder

Kostnadsutjämnning	14 196	16 274	15 631	7 807	16 276
Totalt	47 339	58 359	52 675	44 726	55 018
Skillnad	-364	2 535	400	1 175	550

Avslutning

Som redovisats i denna PM beror den intäkt kommunen får vid inflyttning på vilken ålder den inflyttade personen har. Utfallet skiljer sig även mellan kommunerna. Detta beror dels på faktorer som kommunen själv kan påverka (val av skattesats), dels hur kommunens strukturella försättningar värderas i systemet.

En vanlig uppfattning är att befolkningen i de förvärvsarbetsande åldrarna genererar stora nettointäkter till kommunerna och att den strategiska planeringen mot den bakgrunden bör inriktas på att få så många resursstarka personer som möjligt till den egna kommunen.

Som redovisats i denna PM är en sådan slutsats inte helt korrekt. Det har visat sig att den mest lönsamme inflyttaren, bland de exempel som redovisats, är den 75-åriga kvinnan. Om enbart intäktssidan beaktas genererar den inflyttade kvinnan en intäkt som uppgår till cirka 55 000 kronor per år och så länge hon inte kräver någon form av vård och omsorg bidrar hon med ett stort överskott till kommunen. Om kommunernas kostnad för ytterligare en skolelev endast består av rörliga kostnader ger kostnadsutjämnningen ett tillskott som är större än den faktiska kostnadsökningen.

Meningen med denna PM är visa förändringar på kommunernas intäkter från skatter och utjämningsystemet vid inflyttning. Effekterna har exemplifierats för några kommuner och åldersgrupper. Vår förhoppning är att med ökad kunskap kan diskussionen nyanseras och kommunernas arbete inriktas på områden inom vilka de har goda förutsättningar för att skapa tillväxt.